

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTÒRIA NATURAL

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Memòria núm. 9

NATURA, ÚS o ABÚS?

Llibre Blanc de la Gestió
de la Natura
als Països Catalans

(2.ª edició)

Ramon Folch i Guillèn

Secretari de Redacció

EDITORIAL BARCINO

1988

La primera edició d'aquesta obra (1976) fou adoptada com a Document de Treball per l'Àmbit d'Ordenació del Territori del Congrés de Cultura Catalana (1975-77).

© Editorial Barcino, 1976

© Institució Catalana d'Història Natural

Primera edició: abril del 1976

Segona edició: desembre del 1988

La propietat de la present edició, inclòs el disseny de la coberta, és d'Editorial Barcino, Montseny, 9, Barcelona. Edició núm. 739

Foto de la coberta: Xavier Miserachs

Disseny de la coberta: Toni Miserachs

ISBN 84-7226-053-4

Dipòsit Legal: B. 1.572-1989 - Edigraf-Barna

Impressió: Edigraf, S.A. - Tamarit, 130-132

Al país, amb l'esperança d'ésser-li útils

«La primera, car veiem aci l'aire comunament bell e clar, e no espès, ni fumós, ni tèrbol... La quarta, que dita terra és abundada de fonts, de rius e de bones aigües... La catorzena, abunda en precioses herbes, especialment en les muntanyes... que aquesta terra singularment ha tres coses precioses les virtuts de les quals no són conegudes sinó per fort pocs, ço és, aigües, gleves e herbes... La denovena és que abunda en moltes caces e d'estrany espècies d'ocells, e encara en caces de cabirols, cervos e d'altres notables bèsties salvages... La vint e terça, que la terra per especial gràcia és així alegre e placent, que sol l'esguard enamora los hòmens que hi vénen d'altres terres, que no se'n poden eixir sinó amb desplaer.»

«*Regiment de la cosa pública*» (1383)
FRANCESC EIXIMENIS

«És indubtable que en el món hi ha lloc, fins en els països vells, per a un gran augment de la població, suposant que els mètodes de subsistència millorin i que el capital augmenti. Però, a riscs de resultar ingenu, he de manifestar que veig molt pocs motius per a desitjar aquest augment. La densitat de població necessària per a permetre d'obtenir, en el més alt grau possible, tots els avantatges de cooperació i de bescanvi social, ha estat ja atesa, si més no en els països populosos (...) No resultaria satisfactori de contemplar un món privat de tota activitat espontània de la natura, amb tots els racons cultivables esdevinguts conreus per a subvenir a l'alimentació humana, amb totes les flors silvestres destruïdes o amb totes les pastures naturals transformades en camps, amb tots els mamífers o ocells no domesticats per l'home exterminats, rivals alimentaris com foren, amb tots els arbres ornamentals o superflus tallats, i amb prou feines amb espai per a permetre la vida dels arbusts o herbes silvestres, en nom del progrés agrícola. Si la Terra ha de perdre una part important d'aquestes coses agradables que posseeix i que el creixement il·limitat de la riquesa i de la població poden sostreure-li, amb la simple finalitat de donar cabuda a una població més gran, però ni millor ni més feliç, jo espero, pel bé de la posteritat, que ells (els partidaris del creixement il·limitat) s'avindran a esdevenir estacionaris abans que la necessitat no els hi obligui.»

«*Principles of political economy*» (1848)
JOHN STUART MILL

Advertiment a la segona edició

Dos anys després de la seva aparició (Diada del Llibre de 1976) el «*Llibre Blanc de la Gestió de la Natura als Països Catalans*» era ja intrombable a les llibreries: «*Natura, ús o abús?*» (si hom prefereix el títol de la coberta), el «*Llibre Blanc*» «tout court» (en el llenguatge quotidià dels naturalistes), havia estat un indubtable èxit editorial. L'expectació que el tema ja aleshores suscitava; la relativa virginitat del mercat en obres que l'abordessin, i les molt favorables condicions de venda mecènicament ofertes per Editorial Barcino foren les claus de l'èxit. I també potser, és clar, l'interès objectiu del producte, memorial sòlid i raonat, completísim en aquell moment. Així que els 6.000 exemplars de la 1.ª edició (xifra considerable en les edicions catalanes dels setanta) passaren als prestatges dels usuaris en un parell d'anys curts: el «*Llibre Blanc*» s'instal·là aviat en la venerable condició de jove clàssic exhaurit, d'obligada fotocòpia.

A començament dels anys vuitanta hom en considerà la reimpressió, però el nombre de canvis d'introducció recomanable situaven l'empresa a mig camí de la 2.ª edició. La vacil·lació dels editors –que ja havien deixat passar l'ocasió d'una reimpressió ràpida i encara ben vàlida devers 1978– i l'enderiament dels autors en altres comeses impediren el progrés del projecte. Però l'escaiença del 10e aniversari de l'aparició ressuscità la idea. Hom apostà, en principi, per una simple reimpressió acotada amb escolis o postil·les a peu de plana que en garantissin la necessària actualització. Pensàvem que aquesta fórmula asseguraria una certa rapidesa del procés editorial i que, a més, permetria la recuperació, en la seva primera concepció, d'un document esdevingut clàssic, com hem dit. Sortosament –a causa de les encertades pressions dels mateixos editors i de Ferran Rodà, Conseller de Publicacions al Consell Directiu de la ICHN– aquest plantejament fou abandonat i hom escometé la preparació d'una autèntica 2.ª edició corregida i enterament actualitzada. I dic sortosament perquè, en efecte, el gran nombre de canvis que, finalment, hi ha calgut introduir haurien convertit la doble lectura en un martiri. En un primer intent, doncs, potser la nostàlgia i l'historicisme domèstic animaren la reedició, però la fórmula definitiva –més coherent amb el propi esperit de l'obra, al capdavall– ha fet prevaler els valors documentals i de combat, consigna de futur.

Els acords amb Editorial Barcino per a la publicació d'aquesta 2.ª edició foren presos, enmig de grans facilitats que cal palesar i agrair, a la tardor de 1986, en ple 10.e aniversari de la 1.ª. N'assumí la responsabilitat la Comissió de Publicacions de la ICHN, que me n'encomanà l'execució, tal com havia passat amb la preparació

inicial de l'obra. Des de la Secretaria de la ICHN, i amb l'especial col·laboració d'Esperança Gacia, es muntà l'operació de contacte amb els autors i el sistema de tramesa d'esmenes i addicions, activitat que es perllongà fins a la primavera de 1987. Altrament, foren sol·licitades –o espontàniament rebudes– col·laboracions d'autors que no havien participat en la primera redacció de l'obra, però que podien fer aportacions valuoses i convenients a aquesta 2.ª edició. Per contra, un cert nombre d'autors de la 1.ª (la majoria col·laboradors que havien fornït informacions puntuals o persones actualment apartades del tema) no respongué a la convocatòria, o no fou localitzat. Cal lamentar, també, alguna defunció. En qualsevol cas, les signatures dels articles avalen la present versió, coincident amb la primera, o reformulada pels autors o, d'ofici i amb l'acord d'aquests, per la Secretaria de Redacció. En la revisió de la il·lustració ha pres part activament i amb eficàcia Manuel Cervera. A tots plegats la ICHN testimonia el seu agraïment.

Penso que el producte resultant és satisfactori. En primer lloc cal dir que el mercat continuava reclamant l'obra, car cap altra de comparable no l'havia substituïda. Només cal mirar les bibliografies de qualsevol publicació naturalista o ecologista, o repassar les llistes bibliogràfiques de llibres recomanats als estudiants: hi és reiteradament present. Anecdòticament afegiré que, jo mateix, sóc per a molts, encara i sobretot, el Secretari de Redacció del «*Llibre Blanc*», aparentment no tan interessats per cap de les altres activitats que durant aquests deu darrers anys hagi pogut fer. En segon lloc pot afegir-se que, al meu entendre, el cos doctrinal de l'obra ha aguantat perfectament aquests deu anys: en fer-ne la revisió, plana per plana, això se m'ha fet satisfactòriament evident, de manera que els retocs en aquest domini han hagut d'ésser escassos i el sentiment d'estar oferint arqueologia, nul; només un cert respecte massa sacralitzat per l'«ordre natural» (que a vegades no n'és històricament tant, de natural) tenyeix, en algunes ocasions, el text de bucolisme o amara de vaguetat les consignes d'actuació territorial (textos en cursiva del capítol 9): que serveixi això per a fer la balançada a tant respecte igualment sacralitzat per l'«ordre artificial» de massa tècnics barroers, desconexions de la fragilitat d'aquest nostre món mediterrani, paisatge d'obra vista on es veuen tots els cops, on cap maó trencat no gaudeix d'arrebossats encobridors. I finalment cal dir que la correcció d'errors, l'addició de noves dades i l'actualització d'informacions han estat fetes a fons: tot conservant l'estructura general de l'obra, fins i tot la seva capitulació, hi ha hagut una refecció profunda, evident si es comparen els textos de les dues edicions, cosa que completa el panorama de raons que validen aquesta 2.ª edició. Això darrer és especialment cert en els dominis de la geologia i de la legislació, tractats massa superficialment en la 1.ª edició.

* * *

La revisió efectuada ens ha permès de constatar, tot això no obstant, algun punt d'ingenuïtat en la primera concepció de l'obra, que cal atribuir a l'ahora dramàtic i il·lusionat moment polític en què fou gestada (1973-75), en plena descomposició de la dictadura franquista, i a la manifesta joventut de la majoria dels seus autors: jo mateix tenia només 27 anys quan n'iniciàrem la concepció. Alguns anatemes contra activitats circumstancialment –però no pas necessàriament– irrespectuosos contra el medi natural són, en efecte, excessius, ingenus com dèiem. Com també érem massa ingenus en atribuir a la dictadura tot el que passava i en imaginar, a la recíproca, només meravelles en la futura desitjada democràcia. És clar que aquesta ingenuïtat no hauria estat tan detectable, si el carés pres per l'evolució política dels deu primers anys de democràcia no hagués invitat tant al

desencís i al cinisme. Perquè, tant com ingenus, érem ciutadans legitimament esperançats. Somniàvem, per al Principat, una Generalitat que ha estat, efectivament, restablerta, però no imaginàvem que coexistiria amb Diputacions, Govern Civils i Delegació de Govern (supòsit que no era ingenu, sinó higiènic). Creïem en la pluralitat partidista, però no sospitàvem la subversió d'unes institucions, emprades pels partits com a arma de git (creença igualment honorable). Imaginàvem un progrés fàctic de la idea de Països Catalans, no pas una provinciana (i provincial) compartimentació entre semiautogovernos petits i incomprendiblem cofois de llurs migrades competències (presumpció ben poc extraordinària). I tot això perquè fèiem un llibre sobre la *gestió* de la natura, en el qual el component cívico-administratiu era d'una subyacència obligada, un llibre amb 83 autors que pogué redactar-se amb una minúscula –i agraïdíssima– subvenció de només 125.000 pessetes aportada per Òmnium Cultural. Ara som menys ingenus, més grans, però probablement no pas millors.

La idea de Països Catalans, tanmateix, ha seguit dos camins diferents. Per una banda, ha continuat obrint-se camí, no ja al·legant legitimacions poudes del passat, sinó com a seductor projecte de futur: la majoria dels intel·lectuals no subjectes a acataments de servitud partidista l'accepten o, si més no, la respecten (i alguns dels altres, també). Només cal veure el nombre de publicacions o activitats que prenen aquest àmbit com a marc de referència o el nombre de vegades que hom se serveix d'aquesta locució. Però, per una altra banda, les taifes redivives actuen centrífugament, tot invocant raons tàctiques (que és segur que existeixen), però cagpirant a la pràctica, sovint, els objectius estratègics. La política de protecció d'espais, i de bona part de l'ambient en general, reflecteix netament aquest estat de coses, tal com aquesta 2.ª edició posa en evidència: baldament les competències d'aquestes autonomies subfederals siguin modestes (i encara n'hi ha que les troben excessives), la Generalitat de Catalunya, la Generalitat Valenciana i el Govern Balear haurien pogut dissenyar una estratègia comuna, ajudar-se mútuament, compartir esforços i experiències. Si ho demanàvem amb fermesa al franquisme agònic de 1976 –cosa que comportava risc: alguns tinguérem interdiccions professionals per aquest motiu–, no podem pas deixar de demanar-ho ara que ens adrecem –en exercici de dret cívic democràtic, a més– a amics i compatriotes. Molts pensem que la vertebració dels Països Catalans és possible i, sobretot, desitjable. Molts pensem que en afers com la gestió del medi natural és possible, i sobretot desitjable, precisament en aquest marc, que per cert ultrapassa els tres territoris autònoms evocats per a coincidir, precisament, amb allò que identifiquem, nogensmenys, com el nostre país.

Tot això ens introdueix, ja que parlem de valors i problemes actuals apuntats en aquesta 2.ª edició, al tema de la denúncia de males actuacions. Malauradament el «*Llibre Blanc*» ha de continuar essent un document-consigna, denunciador d'esguerros: no hem avançat gaire (la qual cosa és un gran progrés, perquè dúiem camí de retrocedir molt). Però el cas és que voldríem i podríem ser prou més endavant. Hem experimentat una neta millora en la consciència popular sobre el tema i en el grau de responsabilitat i honestedat dels poders públics, però trobem que, paradoxalment, el ritme general del país és el mateix d'abans o pitjor. La consciència s'ha incrementat molt, en efecte, però continua essent minoritària. Probablement aquesta és l'explicació de l'aparent paradoxa. En democràcia, el to popular impregna el poder, i el nostre to popular és encara baix en el tema. L'oferta d'uns polítics al principi com nosaltres mateixos ingenus o desorientats (desorientats?) és ecològicament més feble a cada convocatòria electoral, cosa que

aboca empíricament a concedir un escàs rang administratiu a l'afer. Pressions selectives i ben fonamentades somouen de tant en tant consciències parlamentàries i és així com neixen alguns espais protegits (normalment contrafets al llarg de debats de dubtosa solvència i indefectiblement mal dotats pressupostàriament). Però el país, simultàniament, es degrada implacablement. Salvem –més o menys– grans tresors, però descurem l'endreça i dignitat de l'espai quotidià. S'ha frenat en gran part el desori urbanístic, cosa lloable, però les ferides anteriors continuen obertes o es fan encara més grosses, com passa amb qualsevol nafra desatesa. Construïm només on hem decidit (no sempre amb encert) que podem fer-ho, però a la barroera, sense cura ni qualitat. No acabem de reeixir, malgrat més i més disposicions, a fer baixar els rius amb aigua neta, a tenir aire sempre respirable o platges presentables. El foc forestal se'ns menja el bosc a velocitat esgarrifosa. Ens envoltam de deixalles i cinglem les ciutats amb hortets il·legals d'aspecte tercermundista. Perquè, en síntesi, és ben bé això: controlem millor el procés, però el país se'ns deteriora. El poble resistent al franquisme dóna pas al poble fill del franquisme. O potser és ara que el franquisme impera: abans teníem Franco, ara la seva herència social. En conjunt, portem malament el pòndol ambiental.

Voldriem insistir en la denúncia. Voldriem que els nostres governs ultrapassessin l'administració i fessin política, autèntica política ambiental. Atès l'actual estat de coses, podrien ser ells qui fes veure el problema als ciutadans, no pas esperar-ne pressions per a corregir-lo. És el cas de la restauració de les façanes, operació feliçment impulsada per ajuntaments com el de Girona o el de Barcelona, per exemple, i també per la Generalitat de Catalunya: hom descobreix avui bel·leses ahir desconegudes, per amagades, hom s'enorgulleix dels valors patrimonials propis, hom s'avergonyeix del mal estat de conservació anterior (i encara actual en molts casos); el to cívic, en aquest domini, viu un envigoriment, car recuperem dignitats somortes i tota la societat en surt enrobustida, progressem. Perquè, en efecte, es tracta d'anar amb el cap alt, de sortir de l'abocador, d'higienitzar-se civilment: només la gent suada troba que els altres es renten massa. Breu: els nostres governs han de reaccionar activament, autònomament (no només autonòmicament) a favor dels ciutadans.

Altrament, hi ha el tema dels pressupostos públics. Els aspectes legislatius són, certament, molt importants, però res no avança, si els pressupostos no ho suporten. La veritable voluntat política es veu en els pressupostos. Els pressupostos no són un tràmit administratiu, sinó un dels principals instruments de govern: és per això que es discuteixen i s'aproven en el Parlament o en els llocs corporatius corresponents. I els nostres pressupostos ambientals fan riure (o plorar). A tall d'exemple: per a 1987 la Generalitat de Catalunya destina, en números rodons, 3 milions de pessetes al Parc Nacional d'Aiguestortes i Estany de Sant Maurici, 9 milions al Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà i 3 milions al Parc Natural del Delta de l'Ebre, en concepte de despeses de funcionament i d'inversió (personal a banda). Són xifres irrisòries, particularment en parcs en què quasi tot és encara per fer (viaritat, senyalització, acolliment, explotació pedagògica, restauració d'ambients, seguretat, etc.). Sobretot el delta de l'Ebre, on una política d'adquisició del sòl sembla indefugible (en l'adquisició d'una de les dues reserves integrals dels aiguamolls empordanesos calgué invertir –i feliçment es féu– 400 milions de pessetes, per exemple). La Diputació de Barcelona –i no és el moment, ni la intenció, de fer comparacions– destina 60 milions només al Parc Natural del Montseny, i la mateixa Generalitat 35 milions al Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, xifres menys miserables. No pot ser que qualsevol privat adinerat,

que qualsevol fundació o obra social, estiguin en condicions d'oferir més a un parc nacional que el propi govern del país. I al País Valencià, o a les Illes, les coses són encara econòmicament pitjors. I això sense parlar de dominis altres que la mera gestió de parcs.

Hi ha, encara, el cas de la «competència en les competències». Tornarem a exemplificar en el Principat: Govern Central, Generalitat de Catalunya, Diputació de Barcelona i Corporació Metropolitana de Barcelona (per cert dissolta per la Llei 7/1987, de 31 de març) pledegen o han pledejat per dominar uns parcs que, altrament, no fan (o no fan prou). O, pitjor encara, departaments de la mateixa administració, per exemple, el Departament de Política Territorial i Obres Públiques, el d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, i fins el d'Indústria i Energia de la Generalitat, competeixen i s'interfereixen per a tenir els «seus» parcs, creen serveis ambientals homònims per a fer les mateixes coses: es comprèn, així, que la Comissió Interdepartamental per al Medi Ambient, creada el 1982, tingués tan poca eficàcia pràctica. Hi ha casos extrems, com el de Collserola, on el Patronat del parc, emanat de la CMB, i la Generalitat han pres decisions de conciliació revoltantment difícil, o l'escandalós d'Aigüestortes, parc amb dos directors nominals, un de designat pel Govern Central i un altre de nomenat per la Generalitat. O, encara, el cas del delta de l'Ebre, on l'administració de l'Estat (MOPU) sembla fer-ho tot per dificultar la gestió de la Generalitat en la zona litoral. Tot plegat és molt més que una anècdota de mal gust: és una greu irregularitat administrativa que exigeix una correcció immediata (amb sancions rigoroses per als qui en siguin responsables, afegiríem ingènuament...).

No podem defugir, semblantment, el tema dels elements humans que intervenen en aquest procés. El nou ordre polític no ha estat capaç d'apartar d'escena –no direm ja de censurar, que fóra ingenu...– els agents responsables del desori anterior (qui s'ofengui és que s'hi reconeix), alguns dels quals, formalment reconvertis, serveixen els nous amos amb la mateixa blasmable falta d'imaginació (i, en certs casos, dir això és fer-los favor). No pas tots els actuant es troben afectats per l'al·lusió, naturalment, però no podem pas pensar que les coses anaven com anaven per art d'encantament, ni que tota la responsabilitat era de la classe política (quina classe política?) de l'època. No és una qüestió de revenja, ni molt menys encara d'animadversió personal, ambdues coses a evitar absolutament, sinó d'estricta higiene administrativa (i consti que no pensem tan sols en el medi ambient). Però al costat d'aquesta feblesa, el nou ordre ha permès la incorporació a les tasques de gestió pública de persones valuoses que n'estaven apartades, o que n'haurien estat. Això és positiu, i cal felicitar-se'n. Com a cas extrem, que escollim pel seu valor exemplar, hi ha el de Jordi Sargatal (massa jove el 1973 per a participar aleshores com a autor en aquesta obra). Avui és director del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, però el 1976, quan personalment inicià la campanya per a la seva salvaguarda, era vist per l'administració pública amb recel i menyspreu. Al costat d'altres, lluità amb tenacitat inaudita per una causa que semblava perduda, fins al límit de posar-se, *in extremis*, davant les excavadores, cosa que li valgué un procés judicial encara cuejant quan ja era director del parc: l'alliçonadora paradoxa és que hom considerà pretesament delictiu defensar allò que el Parlament de Catalunya acabà promulgant. Modestament, aquest fou i és l'esperit d'aquesta obra: dir el que alguns ja pensen, allò en què encara pocs creuen, per tal de preservar les coses que la majoria demà voldrà.

* * *

I un comentari per acabar: aquesta guerra serà llarga. L'ecologisme dels anys setanta (o el conservacionisme, o el proteccionisme, o l'ambientalisme, tant se val) cregué en la victòria havent guanyat un parell de batalles, i per això es diluí, evanescent ombra del seu pretès èxit. Això és una guerra de desgast que guanyarem a base de reforçar constantment la logística. Ja aleshores pensàvem, i ara continuem pensant, que és una qüestió d'opinió pública, de convenciment general, de vergonya col·lectiva. Guanyarem quan una ampla majoria ho voldrà. I per això la ICHN, i tants d'altres, s'expliquen, miren de convèncer, fan llibres com aquest. Per això creiem en l'educació ambiental, en els mecanismes de sensibilització i d'informació, tal com a 10.7 i a 12.1 expliquem a bastament (aneu-hi, si us plau). Però no voldriem arribar tard, i per això, també, pressionem directament el poder públic (que al capdavant és format per ciutadans, a son torn sensibilitzables). Ningú no pot desentendre's del tema i menys que ningú els polítics, els administradors públics: ells són, en gran manera, els destinataris d'aquesta obra. I tothom.

Defensem el país perquè no és pràctic viure en un entorn deteriorat. Ni ètic transferir-lo fet malbé. Aquesta llarga i cansada guerra serà guanyada per a tots o perduda per tothom. Així de simple. Es tracta, purament, de viure i deixar viure. Ens en sortirem, potser.

RAMON FOLCH I GUILLÈN
Secretari de Redacció
Cadaqués, estiu 1987

Presentació*

Aquest llibre parteix d'una idea inicial de l'ornitòleg Joaquim Maluquer i Sotres. Fou ell qui, quan la represa de les activitats de la Institució Catalana d'Història Natural era un fet recent, proposà al Consell directiu de l'entitat (gener de 1973) de fer una obra que recollís els problemes del nostre sofert país. Ben entès: no els problemes dels qui l'habiten, sinó els del país pròpiament dit. Els problemes del nostre país en tant que medi físic, en tant que marc, en tant que país geogràficament parlant. O sigui els problemes de la nostra Natura. Maluquer exposà la idea en uns moments en què la Institució triava rumb, i es veu que la seva pensada coincidí amb projectades singladures perquè la idea de seguida fou admesa i posada en solfa. D'aleshores ençà han passat aquells dos anys llargs, el primer dels quals s'escolà en gestions preliminars, de manera que l'obra ha estat duta a terme pròpiament en un any i mig. Un any i mig per a projectar, convocar, encarregar, fer, fondre, revisar i editar. Ni massa temps ni massa poc. Una cosa enraonada.

He de confessar que la idea d'en Maluquer em seduí de seguida. En vaig ésser el principal valedor dins del Consell i això em costà haver-ne d'assumir la Secretaria de redacció. Ja passa. El cert és que he fet la feina –bé o malament, aquesta és una altra cançó– molt de gust. Molt de gust perquè he après moltes coses i perquè, des del primer moment, he cregut ésser conscient de la petita gran transcendència de la tasca: cap obra no ha pres fins ara el pols al nostre entorn natural de forma tan dilatada i comprensiva com la present, i cap empresa abans d'aquesta no havia reeixit a aglutinar tants noms de biòlegs i geòlegs de la nostra col·lectivitat. És ben bé això: la nostra Natura vista pels nostres naturalistes. Com que tendeixo a l'hipercriticisme, permeteu-me aquesta petita expansió xovinista: vejam si de tant combatre el cofoisme esdevindrem descastats.

Es pot ben dir que aquesta és una obra de redacció col·lectiva. Un primer grup a qui em semblà convenient de convocar (febrer de 1974) fou posat en antecedents quan el determini i les possibilitats econòmiques de tirar endavant ja eren un fet, i pregat d'aportar tota mena d'idees, suggeriments, temes i noms de possibles col·laboradors. En aquest primer grup figuraren J. Bech, O. de Bolòs, J. M. Camarasa, A. Casinos, F. Español, E. Gadea, J. Gosàlbez, J. Maluquer, R. Margalef, R. M. Masalles, J. M. Obiols, J. Rosell, L. Solé i Sabaris, J. Terradas, J. Trilla i J. Vigo, a part

* Ha estat respectat, íntegrament, el text de la 1.ª edició (1976), malgrat la seva obsolescència en diversos punts.

jo mateix i L. Trabaud, que es trobava aleshores circumstancialment a Barcelona. Vaig procurar que hi fossin representades totes les disciplines, de forma suficient i no reiterativa, i que els convocats fossin persones capaces d'entendre el projecte i d'engrescar-s'hi, que es tractés de gent més o menys vinculada a la Institució, doncs de gent que sabés en quin context ens movíem. No hi va haver cap intenció de preterició de ningú i així ho entengué tothom. Amb el devessall de suggeriments rebuts vaig establir una proposta d'índex temàtic exhaustiu que, en una segona reunió (abril de 1974), fou discutit i discretament esmenat. Això em permeté de dreçar l'índex temàtic definitiu (maig de 1974), el qual, amb poques excepcions, ha estat seguit de forma metòdica. Els contactes amb dotzenes de possibles col·laboradors foren després establerts i l'obra abandonà progressivament l'estadi de projecte per a esdevenir realitat.

Ultra ésser una obra de redacció col·lectiva, aquest llibre és una obra d'assumpció col·legiada. Els autors han fet alguna cosa més que revisar llurs originals un cop encaixats en el conjunt: han tingut l'oportunitat de conèixer els dels altres i de fer-hi suggeriments d'esmena. Això no vol dir que tothom es faci responsable de tot, és clar. Cadascú respon de les seves aportacions i prou, però assumeix col·legiadament el contingut general de l'obra, per damunt de la per a ell incomprovable exactitud de cada dada concreta o de la petita discrepància ocasional en algun punt escadusser. Per a una part considerable de l'obra, l'executor material de la redacció he estat jo mateix, a partir de la informació fornida pels autors. Calia fer-ho així perquè, altrament, hauria estat molt difícil d'arribar a establir un text mínimament complet i alhora llegidor, homogeni en la forma i regular en el contingut. És en els capítols elaborats així on hi ha enterrades més col·laboracions esparses, on hi ha contingudes més aportacions d'autors diversos. La relació completa dels col·laboradors figura en una altra part del llibre.

És oportú de fer notar aquí el paper jugat per la Institució en l'elaboració d'aquest llibre. La Institució no ha creat cap dels autors ni, en molts casos, n'ha fet la descoberta. Però es innegable que, sense la Institució, l'obra, de moment, posser no hauria arribat a realitzar-se. Per a començar és incontrovertiblement cert que abans de la represa de la Institució (1972) l'obra no s'havia fet. En segon lloc és també cert que en Joaquim Maluquer adreçà a la Institució una idea que ja tenia de temps però que no havia pogut fer arrelar enlloc. Tercerament cal admetre que poques institucions de ciència haurien tingut –per raó de llur camp especialitzat o de tan lamentables com certes reticències creades– l'ample poder de convocatòria de la Institució. I finalment és ben cert que moltes aportacions inapreciables d'aficionats qualificats mai no haurien arribat a ésser aplegables si una entitat oberta tant a professionals como a dilettants no hagués actuat de conca de recepció: una certa part dels col·laboradors de l'obra arribaren abans a la Institució que no pas a aquest llibre. Tot això és important perquè demostra que en ple 1975 una entitat d'Història Natural continua tenint raó d'ésser: és qüestió d'imaginació i de capacitat per a veure els signes dels temps, que si en el treball de recerca demanen més i més especialització, en el treball de síntesi volen plataformes unitàries de coincidència, centres de retrobament interdisciplinari. I això, que és veritat arreu del món, és particularment cert a casa nostra, on una vida corporativa coartada i, doncs, magra, fa difícil el saludable exercici del bescanvi d'opinions i punts de vista, difícil precisament a nosaltres que ens convé tant, resclosits com hem de viure. Es tracta, simplement, de no voler fer a les societats el treball universitari o el treball de recerca, i de retrobar-hi allò que moltes vegades tenien en néixer: l'ambient estimulador de convivència amb d'altres que fan coses semblants a les nostres o bàsiques

per a les nostres. És aleshores quan la Institució, o qui sigui, pot fer un llibre com aquest, per exemple, o el que convingui.

Sobre l'oportunitat de fer una obra entorn de la gestió de la Natura a casa nostra no crec que calgui dir gran cosa. Només cal pujar al Tibidabo, posem per cas, i mirar: què t'han fet, país? Quan s'arriba on hem arribat, el neguit d'inventariar, de constatar, de protestar, de preservar, de sensibilitzar envaeix qualsevol ciutadà mínimament responsable. Un llibre com aquest més encara que necessari, era inevitable: tothom que hi ha col·laborat s'ha tret com un pes de sobre. I de necessari n'és, tanmateix. Estic convençut que molts centenars de persones hi descobriran aspectes insospitats de l'entorn natural que els acull, que els fa possibles i que reputen de país propi. Si aquest descobriment contribueix a atenuar la degradació del nostre medi, la finalitat última de l'obra haurà estat plenament atesa. Perquè, és ben cert, d'obra sobre la gestió de la Natura a casa nostra, d'obra que, globalment, digués què passa ara i aquí, i com passa, no en teniem cap.

Una qüestió tanmateix important que no vull de cap manera defugir en aquesta presentació fa referència, no a la necessitat de l'obra –ja comentada–, sinó a la seva possible eficàcia. Efectivament, fins a quin punt una obra així, ultra convenient, és realment operativa? Perquè denunciar un abús, plantejar un problema o fer una crítica i, subsegüentment, obtenir una reacció correctiva, no és pas tot u. Ara i aquí, més aviat a l'inrevés, segons que sembla. L'experiència ensenya que un dels més subtils i reeixits recursos dels munyidors de la Humanitat consisteix a omplir-se la boca d'allò que després no fan, tot encarregant treballs de volada als experts, als savis, als homes de ciència, a aquesta gent que solen tenir una capacitat de dissecar els problemes realment extraordinària, només comparable –lloat sia Déu!– a llur fantàstica manca de poder executiu per a abordar-los. Altrament dit: no hi ha res més còmode per a un executiu acorralat que encarregar un estudi i obrar en inconseqüència ja des de força abans de conèixer-ne els resultats definitius. Sembla mentida com tranquil·litza l'opinió pública saber que «els tècnics ja estudien l'afer», quan l'única cosa realment tranquil·litzadora és que «els executius ja posen en solfa les solucions proposades pels tècnics». I aquest llibre, ve-t'ho aquí, és obra de tècnics, d'especialistes, no de dispensadors de poder. Que ningú no cregui que inventariar ja vol dir solucionar. Aquest llibre, en ell mateix, no resol absolutament res. Qualsevol llei malgirbada i trontolladissa, parcial i tendenciosa, soluciona –o agreuja– moltes més coses que aquesta honesta, cartesiana i presumiblement globalitzadora exposició. És convenient d'ésser ben conscients d'això perquè només així el llibre, paradoxal aparent, pot aspirar a servir per a alguna cosa: si en coneixem la importància de les directrius i, alhora, som conscients de llur impotència en elles mateixes, potser passarem a l'atac cívic, guarnits –això sí– de solidesa teòrica, i potser, doncs, farem transformar les veus de denúncia en ordres de redreç. O sigui, que el lector queda honestament desenganyat de possibles rampells de cofoisme i públicament emplaçat a fer la guerra de la manera que pugui. I els autors també, és clar.

Acabo de referir-me a aquest llibre qualificant-lo d'exposició cartesiana i globalitzadora. Això mereix també un comentari. El caràcter globalitzador de l'obra és evident i per tant també n'és, però això no obstant ho vull subratllar, el caràcter necessàriament superficial. Les qüestions, molt més que no pas tractades en profunditat, són escames de forma esquemàtica, sovint simplement apuntades. En força casos el llibre funciona més com un vademècum que no pas com un manual; en cap

cas, òbviament, com una monografia. Cap autor no ha pretès, ni remotament, esgotar el tema en la seva aportació. Això que quedi ben establert.

La locució «gestió de la Natura», bé que no pas nova, aspira a trobar amb aquesta obra una consagració definitiva, a casa nostra. «Gestió de la Natura» és una locució amplament comprensiva que engloba l'ús de la Natura, la conservació de la Natura, l'ordenació del territori, la preservació del medi, la planificació dels recursos naturals, i que, per tant, respon a una necessitat semàntica punyent als llocs on són posades en qüestió la conservació, l'ordenació, la preservació, la planificació. Perquè una cosa és clara: els plantejaments conservacionistes de tipus purament esteticista, neoarcadià, són actualment insostenibles, la qual cosa no vol dir ni que la bellesa no sigui un valor, ni que, en determinats casos, un paratge no hagi d'ésser respectat a peu i a cavall simplement perquè és bell: en un món totalment lleig no val la pena de viure encara que subsistir-hi sigui còmode o simplement possible. No cal estendre's en la qüestió perquè, tanmateix, tota la primera part d'aquesta obra és una reflexió en aquest sentit. Només voldria ara destacar que si l'obra posa un èmfasi especial —bé que no únic— en les facetes conservacionistes de la gestió és perquè el grau de degradació que hem atès és talment gran que cal insistir, de primer i sobretot, en la necessitat de salvar el territori abans que d'ordenar-lo. Que ningú no vegi en aquesta volgudament acceptada sectorialització del plantejament de l'obra una fugida de la realitat, tan fàcil de penjar a pretesos «savis que viuen en llurs torres d'ivori». Fóra molt interessant, certament, que, en ulteriors i desitjables realitzacions, a l'equip de biòlegs, de geòlegs, de geògrafs, se sumés un equip d'economistes i d'executius, sensibilitzats per la qüestió i desitjosos d'aportar-hi no cap partit pres sinó llurs coneixements sobre la realitat, indiscutiblement preciosos per a un plantejament total i operatiu. I dic això d'aquesta manera, perquè la impressió de sentir-se manipulat més que no pas altra cosa envaeix contínuament el professional de la Natura que és objecte de consulta —a vegades, no gaires, això de la consulta arriba— per part d'aquests sectors més o menys poderosos, però no deixo de dir això perquè certament el perill d'oblidar que els recursos renovables (boscós, aigües, etc.), ultra bells, científicament interessants, etc., no deixen d'ésser recursos, sempre sotja l'home de ciència, susceptible d'esdevenir, és cert, un «savi que viu en la seva torre d'ivori».

Ben entès: aquest llibre és fet bàsicament per biòlegs que, més que cap altra cosa, coneixen llurs respectives especialitats, però que saben que existeix un informe del M.I.T. per al Club de Roma, que tenen esment del Manifest per a la Supervivència, que coneixen els plantejaments de Paul Ehrlich i el seu «zero growth», que tenen present Sicco Mansholt, Philippe Saint-Marc, Jean Dorst, o també Alfred Sauvy en els seus plantejaments demogràfics, que troben suïcida el principi del creixement il·limitat de Walt Whitman Rostow o de Colin Clark, i que no ignoren fins a quin punt el pensament d'Adam Smith, de Thomas Robert Malthus, de David Ricardo, de John Stuart Mill, de John Maynard Keynes, de Joseph Schumpeter, de Karl Marx no és al capdavant aliè a tota la problemàtica que avui discutim. I si això potser no és totalment postulable per a tots els qui han intervingut en aquesta obra, sí que ho és, com a mínim, per als qui l'han informada i impulsada amb una dedicació especial. Això fins al punt que l'obra ha estat encapçalada amb una citació de J. S. Mill, que de biòleg no en tenia res.

I a propòsit de J. S. Mill, tan bescantat en el seu moment per Karl Marx en persona: que no s'espanti ningú, que aquesta obra no serveix cap plantejament econòmico-ideològic estàndard. El fet de citar la carta Mansholt, escomesa amb

agror pel poder establert tant de dreta com d'esquerra, ja és prou indicatiu. Perquè així com considerem suïcida el creixement il·limitat propugnat pels més conspicus representants de l'hipercapitalisme, no sembla que el plantejament soviètic, a la pràctica, i pel que fa a la gestió dels recursos naturals, s'aparti massa dels principis rostownians (sembla que els plantejaments xinesos són diferents, però d'aquí estant, del cert, no ho sap ningú). I és que, com diu Mansholt, potser el nostre temps necessita un segon Marx, la qual cosa no suposa desvaloritzar el primer, sinó, ben al contrari, recórrer a la seva figura senyera per a tipificar un segon geni (individual o col·lectiu) que ha d'aportar un nou impuls ideològic a la Humanitat. Marx, és cert, defensà una societat filla de la distribució equitativa de la riquesa, dels recursos; era una actitud intel·ligent i justa, pròpia del seu moment històric. Avui, a més, també hem de defensar una distribució equitativa dels recursos, però –afegim– dels recursos realment disponibles. Hem d'admetre que les limitacions en el consum filles del repartiment injust són deplorables, però semblantment hem d'admetre que les limitacions poden venir també –de fet, ja comencen a venir– de la manca o raresa objectives de materials consumibles. Per això les societats d'expansionisme il·limitat, encara que creixin en benefici –si més no teòricament– de les masses populars, són, avui, retardatàries i injustes. Dir això és, actualment, l'obligació dels professionals de les ciències de la Natura conscients i responsables, baldament resultin baquetejats per certs sectors d'esquerra, tan «ortodoxos» com miops –i, doncs, com reaccionaris– i per certs sectors de dreta, congènitament curts de vista. Dir això és una aportació positiva al necessari infantament de nous i progressius plantejaments ideològics, adequats a les circumstàncies actuals, necessariament incòmodes per a qualsevol poder establert, sobretot si aquest poder, ultra manar, administra ortodòxia. Perquè, fet i fet, potser no caldria un nou Marx, sinó una bona dosi de sentit comú per a tots els marxistes (dels altres no en parlo), del sentit comú que Marx distribuïa a mans besades i que no es pot adquirir amb la simple adscripció a una ideologia, car és filla, no de la lectura precipitada de cap promptuari ideològic, sinó de la lliure i fèrtil exercitació de l'ortodòxia cerebral, que és la bona.

El principi del creixement il·limitat no pot deixar d'ésser mirat per un coneixedor de la condició del món viu (del món humà, per tant) com malaltís i teratològic. Resulta impressionant adonar-se com la deformació professional d'una part d'un sector humà –en aquest cas de certs sectors dels homes que s'ocupen de l'economia– pot fer confondre mitjans amb objectius i subordinar el benestar de l'home, fruit d'una política econòmica intel·ligent, a la puixança d'un muntatge econòmic que exigeix per a mantenir-se el sacrifici del benestar. Del benestar, no del «benposseir», que quedi entès. És el principi del dit ortopèdic: em deixo tallar el dit a fi de poder, amb els cèntims que n'obtingui, subvencionar els treballs d'un cirurgià i d'un ortopedista fabricant de dits artificials que mai no hauria necessitat si no m'hagués deixat tallar el dit. Gràcies a la meva acció, ha corregut el diner, la ciència mèdica ha avançat, la tecnologia ortopèdica ha donat un pas endavant, jo dispenso d'una pròtesi modèlica, el món progressa que te'n fas creus i la meua mà només té quatre dits. És una situació meravellosa o desastrosa, segons com se miri. Temo que en termes estrictament econòmics és engrescadora (és un exemple: que hom no digui que un dit val pocs cèntims i que no pot fer rodar aquest sistema, perquè demostrarà manca d'imaginació). El creixement és imprescindible per a qualsevol organisme viu, això és cert. Però és imprescindible només a fi d'atènyer l'adultesa. Quan l'organisme esdevé adult, para de créixer i es dedica a una cosa prou simple: a viure. Els ecosistemes madurs són ecosistemes estabilitzats i complexos. Llur productivitat relativa és baixa: ja han adquirit la biomassa que necessitaven, ara només s'esmercen a mantenir-la; resulten difícilment vulnerables i les peces que els inte-

gren, tranquil·lament, fan anys. Els ecosistemes joves són ecosistemes inestables i simples. Llur productivitat és alta: evolucionen devers la maduresa, fins a arribar a adquirir la biomassa i el nivell de complexitat òptims que necessiten; resulten fàcilment vulnerables i les peces que els integren, precipitadament, es veuen substituïdes una rera l'altra. L'home pot mantenir ecosistemes allunyats de la maduresa (camp de conreu) justament perquè vol beneficiar-se de llur escreix de producció, però és absurd que vulgui mantenir-s'hi ell mateix. Els sistemes econòmics de creixement il·limitat, ultra el necessari desastre final devers el qual avancen, són sistemes inestables, vulnerables, de productivitat elevada, això sí, que fan necessàriament infeliç la vida a les peces de què consten. És clar com l'aigua. L'home pot muntar una estructura social i econòmica que s'assembli a un camp de conreu o a un bosc estabilitzat. Els partidaris del creixement pel creixement, que són els enlluernats per la marxa fulgurant de la segadora-batedora que cada cop va més de pressa, convé que s'adonin d'allò que cau sota la dallu: el mateix sistema que ells han muntat. De sacs de blat n'obtidran molts; de benèsser, gens. I això encara fins que el camp, exhaust, es negui a seguir endavant en aquesta cursa fol·la i mancada de sentit. El paper dels homes del sector econòmic és fonamental. No pretenc ni ridiculitzar-lo ni menystenir-lo, que fóra, ultra pueril, desastrós. Pretenc, només, que incorporin als seus esquemes operatius un paràmetre vital, menor o desdibuixat per la llunyania fa cent anys, però esdevingut avui prepotent: la meta del creixement. Ben entès: el creixement il·limitat condueix, a llarg termini, al col·lapse, i, a curt termini, a la impossibilitat de la gestió racional de la Natura (dels recursos naturals, de la bellesa natural, del contingut científic atresorat en els sistemes naturals), impossibilitat de gestió racional que és la millor garantia, premonició i antecedent de l'inevitable i ja al·ludit col·lapse.

És obligat, en escriure aquesta presentació, de fer palès l'agraïment de la Institució a tots els qui, d'una manera o altra, han contribuït a fer possible l'obra. El paper bàsic, fonamental en el més estricte sentit del mot, de Joaquim Maluquer, ja ha estat comentat. La relació d'autors és en un altre lloc del llibre, tal com ja ha estat dit; ens hi remetem ara que és hora d'agrair-los llurs aportacions. Hi trobareu a faltar, si coneixeu bé el món dels nostres professionals de les ciències de la Natura lligats a les qüestions aquí debatudes, alguns noms rellevants. Tret de possibles omissions nostres a l'hora de fer el plantejament de l'obra, cal entendre que aquestes i potser altres persones no han arribat a fer efectiva llur col·laboració per raons diverses que no és aquest el lloc ni ara el moment d'escatir. En la majoria dels casos es tracta d'impossibilitats insalvables, deplorades en primer lloc pels mateixos interessats; en d'altres, pocs, de voluntàries decisions de no col·laborar pels sempre respectables imperatius de la llibertat d'elecció de tothom. Una cosa és certa: en concebre el Llibre Blanc de la Gestió de la Natura als Països Catalans vam pensar que calia recollir els coneixements del màxim nombre possible dels nostres professionals o dels nostres aficionats més qualificats, baldament només fos per simples raons d'eficàcia operativa. La mesura del nostre reeiximent en la comesa integradora de l'equip és la mesura de la nostra capacitat de convocatòria. En conjunt, crec que podem estar satisfets: d'altres, amb més mitjans i més benediccions, no han aconseguit tant. Potser és que els mitjans només eren materials.

Una qüestió important i alhora delicada, que podria defugir còmodament però desaconsellablement, és el perquè de l'escassíssima participació de l'ICONA en una obra com aquesta. Efectivament, l'Instituto Nacional para la Conservación de la Naturaleza a penes ha participat en aquest llibre. Cal aclarir que ni per expressada

voluntat pròpia d'abstenció ni per haver estat objecte de deliberada marginació. L'ICONA no ha participat quasi en l'elaboració de l'obra perquè existeix una clara situació de fet que fa difícils col·laboracions d'aquesta mena: la majoria dels estudiosos de les ciències de la Natura (botànics, geòlegs, zoològs), les persones que han ideat i animat l'obra, pertanyen a un món diferent dels responsables –ara, aquí– de la gestió de la Natura. Això és desoladorament cert i és obligat de constatar-ho. La majoria dels autors d'aquest llibre haurien d'admetre, si els ho preguntéssim, que ni el nom dels delegats provincials de l'ICONA no coneixen. I els dignes delegats provincials haurien de reconèixer que han tingut ben pocs contactes amb la majoria dels qui signen aquestes planes o els han tinguts en un nivell francament superficial. L'ICONA és un organisme estatal resultat de la reconversió recent (1971) de la Dirección General de Montes, Caza y Pesca Fluvial i del Patrimonio Forestal del Estado. L'ICONA és un organisme integrat de manera aclapadorament majoritària per enginyers forestals, el cercle d'interessos dels quals, per definició, no coincideix exactament amb el cercle d'interessos dels botànics, dels geòlegs o dels zoològs, i a vegades fins en divergeix de manera manifesta. Naturalistes i enginyers forestals –constato, no postulo– viuen en compartiments relativament estancs i separats. I això, que consti, és desastrós. Hi ha raons històrico-administratives que expliquen aquest estat de coses, però no n'hi ha cap –no n'hi pot haver cap– que el justifiqui. I això perquè és injustificable, ve-l'ho aquí.

Penso que en el moment actual és més urgent un deixondiment en aquest sentit de la gent de l'ICONA que no pas dels biòlegs o dels geòlegs, i això si més no per una raó que tanca la porta: són ells qui decideixen què es fa i com es fa. Jo m'escriuixo cada cop que un enginyer forestal ha de decidir tot sol o quasi quines espècies d'ocells han d'ésser protegides o quin nou equilibri biològic ha d'ésser instaurat en un bosc; m'imagino com em veuria jo de compromès si hom m'exigís de cubicar la fusta d'un bosc, d'obrir una pista forestal o d'opinar sobre la qualitat de les fibres cel·lulòsiques per a la indústria paperera. Que un llibre com aquest, consagrat a la gestió de la Natura, no tingui aquí precedents, bo i existint un poderós organisme que té cura de l'afer, que en un llibre com aquest els responsables actuals d'aquesta gestió no hagin intervingut per no constar a les agendes dels promotors de l'obra, són coses inconcebibles, però extraordinàriament significatives, que expliquen que siguem on som. Trenco una llança en favor de la integració d'esforços. En la mesura que l'ICONA, o qui sigui, es proposi de fer front de debò al problema de la gestió de la Natura, els professionals altres que els forestals i/o no enquadrats en òrgans claus de decisió, han –hem– de prestar el nostre suport. O ésser-hi a dins. En aquest cas, però, hem d'esperar que ens cridin. L'oferta és llançada; l'esperit de col·laboració, amatent. Això, ben entès, si hom es proposa de fer front al problema de debò.

En un altre ordre de coses és just i forçós de fer menció de dues col·laboracions importants: la d'Òmnium Cultural, que va voler subvenir a les necessitats derivades de la gestió de l'obra (convocatòries, desplaçaments, manteniment d'una Secretaria de redacció), i la d'Editorial Barcino que n'ha assumit l'edició en termes poc mercantils o no gens, amb l'ajut del Servei d'Estudis de Banca Catalana, de la Caixa de Pensions per a la Velleja i d'Estalvis de Catalunya i Balears i de la Fundació Carulla-Font. Afirmar la llibertat de criteri i d'exposició dels autors, i la independència total de concepció de l'obra, és no solament una manera de conjurar les sempre inevitables interpretacions malicioses dels fets per part dels qui tot ho veuen a través de llur esguard estrefat i estrefador, sinó també una forma d'enaltir la correcció del mecenatge –independentment del concepte que hom tingui d'aquesta forma de suport de l'activitat creadora– d'unes institucions que en aquest cas concret han

entès la subvenció de la manera més generosa possible: pagant i acceptant. Això, en honor de la veritat, en defensa de la insubordinable voluntat d'autonomia de la Institució, i per a honra dels mecenes, s'ha de dir així perquè ha estat així.

Quan girareu full us encarareu amb els primers textos del Llibre Blanc de la Gestió de la Natura als Països Catalans. Sapiguen que han estat escrits, amb fe i sense gaire esperança, per gent que comprèn la Natura, que l'estima, que la viu. Utilitzeu les dades de l'obra, assimileu la informació que conté, lluiteu en la línia que proposa. I també, potser sobretot, penseu per un moment per què som on som, per què, ultra els problemes d'arreu, nosaltres en tenim d'originals i específics. No sé si fóra massa demanar-vos que actuéssiu d'acord amb les vostres conclusions. I això perquè no són biològiques ni geològiques, és clar. Però fóra lògic, tanmateix. Vosaltres, lectors, teniu la paraula.

RAMON FOLCH I GUILLÈN
Secretari de Redacció
Barcelona, 1975

Relació de col·laboradors

Secretari de Redacció

RAMON FOLCH I GUILLÉN* professor de Botànica de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*1.ª edició*), membre agregat d'Ecologia Vegetal a l'Institut d'Estudis Catalans (*2.ª edició*)

Autors

CARLES ABELLÀ* professor de Microbiologia del Col·legi Universitari de Girona (Institut d'Ecologia Aquàtica) de la U. Autònoma de Barcelona (*2.ª edició*)

JOSEP-ANTONI ALCOVER* de la Societat d'Història Natural de Balears (*1.ª edició*), col·laborador científic del C.S.I.C. al Museo Nacional de Ciencias Naturales, a Madrid (*2.ª edició*)

GUILLEM ALOMAR del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa, a Mallorca (*2.ª edició*)

MIQUEL ALONSO biòleg de Limnos, S.A. (*2.ª edició*)

ENRIC ARAGONÈS cap de Secció del Servei Geològic de Catalunya (*2.ª edició*)

JOÀN ARMENGOL* col·laborador del Departament d'Ecologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*1.ª edició*), catedràtic d'Ecologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*2.ª edició*)

RAFAEL BALADA* director del Parc Natural del Delta de l'Ebre (*2.ª edició*)

ANTONI BALLESTER I NOLLA investigador de l'Institut d'Investigacions Pesqueres, del C.S.I.C., a Barcelona (*1.ª edició*)

ENRIC BALLESTEROS* investigador del Centre d'Estudis Avançats, del C.S.I.C., a Blanes (*2.ª edició*)

ALFONS BAYÓ geòleg de la Junta d'Aigües del Dpt. de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya (*2.ª edició*)

JAUME BECH* professor d'Edafologia de la Facultat de Farmàcia de la U. de Barcelona (*1.ª edició*), catedràtic d'Edafologia de la Facultat de Farmàcia de la U. de Barcelona (*2.ª edició*)

XAVIER BELLES* col·laborador del Museu de Zoologia de Barcelona (*1.ª edició*), investigador del Centre d'Investi-

* Membres de la Institució Catalana d'Història Natural

- gació i Desenvolupament, del C.S.I.C., a Barcelona (2.ª edició)
- MARTÍ BOADA I JUNCA* de la S. R. Catalana de la Sociedad Española de Ornitologia (1.ª edició), conservador del Parc Natural del Montseny (2.ª edició)
- ORIOL DE BOLÒS* catedràtic de Botànica de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona i director de l'Institut Botànic de Barcelona (1.ª edició), catedràtic de Botànica de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (2.ª edició)
- ANTHONY BONNER de la Societat d'Història Natural de Balears (1.ª edició)
- JAUME BOT I ARENAS* naturalista (1.ª edició)
- JOSEP BOU* biòleg del Servei de Medi Ambient del Dpt. de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya (2.ª edició)
- JOSEP M. CAMARASA* professor de Botànica de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1.ª edició), cap de la Secció d'Estudis dels Recursos del Dpt. de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya (2.ª edició)
- JAUME CAMBRA* professor de Botànica de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (2.ª edició)
- JORDI CAMP col·laborador de l'Institut d'Investigacions Pesqueres, del C.S.I.C., a Barcelona (1.ª edició)
- LLUÍS CAMPAS col·laborador del Departament d'Ecologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1.ª edició)
- JOSEP A. CANAS professor de Sismologia de l'E.T.S. d'Enginyers de Camins de la U. Politècnica de Catalunya (2.ª edició)
- JORDI CAÑAS biòleg de l'equip tècnic del Patronat del Parc de Collserola (2.ª edició)
- XAVIER CARCELLER cap del Servei de Medi Ambient del Dpt. de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya (2.ª edició)
- ÀLVAR CARDONA de l'Agrupació d'Història Natural de l'Ateneu de Maó (1.ª edició)
- M. ÀNGELS CARDONA* professora de Botànica de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1.ª edició), catedràtica de Botànica de la Facultat de Ciències de la U. Autònoma de Barcelona (2.ª edició)
- JORDI CARRERAS* professor de Geodinàmica de la Facultat de Geologia de la U. de Barcelona (2.ª edició)
- CREU CASAS* catedràtica de Botànica de la Facultat de Ciències de la U. Autònoma de Barcelona (1.ª edició), professora emèrita de la U. Autònoma de Barcelona (2.ª edició)
- ADRIÀ CASINOS* professor de Zoologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1.ª edició)
- FRANCESC CASTELLÓ* professor de Zoologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1.ª edició)
- MANUEL CERVERA* del Servei del Medi Ambient de la Diputació de Barcelona (2.ª edició)
- TERESA CLARAMUNT* professora de Zoologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1.ª edició)
- DANIEL CLIMENT* del Centre de Professors d'Alacant (2.ª edició)
- JORDI COMAS* col·laborador del Museu de Zoologia de Barcelona (1.ª edició)

FRANCISCO DE A. COMÍN*	professor d'Ecologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (2. ^a edició)
JOSEP M. CONGOST I TORT	de la S. R. Catalana de la Sociedad Española de Ornitología (1. ^a edició)
JORDI COROMINAS*	professor d'Enginyeria Geològica de l'E.T.S. d'Enginyers de Camins de la U. Politècnica de Catalunya (2. ^a edició)
MANUEL COSTA*	catedràtic de Botànica de la Facultat de Farmàcia de la U. de València (2. ^a edició)
DOMÈNEC CUCURULL I DESCARREGA	cap de la Secció Tècnica del Servei del Medi Ambient de la Diputació de Barcelona (2. ^a edició)
MONTSERRAT DEMESTRE*	col·laboradora del Museu de Zoologia de Barcelona (1. ^a edició)
JOSEP M. DOMINGO I ABADIA*	de la S. R. Catalana de la Sociedad Española de Ornitología (1. ^a edició)
ANTONI ESCARRÉ*	professor del Centre d'Estudis Universitaris d'Alacant (1. ^a edició)
OLEGUER ESCOLÀ*	conservador del Museu de Zoologia de Barcelona (1. ^a edició)
FRANCESC ESPAÑOL I COLL*	director del Museu de Zoologia de Barcelona (1. ^a edició), ex-director (jubilació) del Museu de Zoologia de Barcelona i col·laborador del Departament de Zoologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (2. ^a edició)
JOAN ESTANY	professor de Zoologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1. ^a edició)
JENAR FÈLIX*	biòleg (2. ^a edició)
XAVIER FERRER I PARAREDA*	col·laborador del Museu de Zoologia de Barcelona (1. ^a edició), professor de Zoologia (Vertebrats) de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (2. ^a edició)
SALVADOR FILELLA I CORNADÓ*	col·laborador del Museu de Zoologia de Barcelona (1. ^a edició)
JOAN J. FORNOS	professor de Geologia de la Facultat de Ciències de la U. de les Illes Balears (2. ^a edició)
TERESA FRANQUESA*	biòloga de l'equip tècnic del Patronat del Parc de Collserola (2. ^a edició)
ENRIC GADEA*	catedràtic de Zoologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1. ^a i [jubilat] 2. ^a edició)
FRANÇOIS GADEL	investigador del C.N.R.S. al Centre Universitari de Perpinyà (1. ^a edició), al Laboratori de Sedimentologia i Geoquímica Marines de la U. de Perpinyà (2. ^a edició)
RAMON GANYET	coordinador del Programa MAB-6 a l'Alt Pirineu (2. ^a edició)
LLUIÍS GASULL	de la Societat d'Història Natural de Balears (1. ^a edició)
ANTONI GÓMEZ-BOLEA*	professor de Botànica de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (2. ^a edició)
JOAQUIM GOSÀLBEZ*	professor de Zoologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1. ^a i 2. ^a edició)
CRISTÒFOR GUERAU DE ARELLANO	de l'Institut d'Estudis Eivissencs (1. ^a edició)
FRANCESC GUERRI I SERRA	de la Secció de Geografia de la Comissió d'Urbanisme de la Diputació de Barcelona (1. ^a edició)
GUY JACQUES	investigador del C.N.R.S. al Laboratori Aragó, a Banyuls de la Marenda (1. ^a edició)
ÀLEX DE JUAN	director del Parc Natural del Cadí-Moixeró (2. ^a edició)

- EMILIO LAGUNA del Servei de Protecció dels Recursos Naturals, Unitat Forestal d'Alacant (2.ª edició)
- J. LECOMTE tècnic del C.N.R.S. al Laboratori Aragó, a Banyuls de la Marenda (1.ª edició)
- J. Y. LESOUËF naturalista (1.ª edició)
- XAVIER LLIMONA* professor de Botànica de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1.ª edició), catedràtic de Botànica de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (2.ª edició)
- JORDI MACARRO geòleg del Servei de Medi Ambient del Dpt. de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya (2.ª edició)
- JOSEP M. MALLARACH* director del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa (2.ª edició)
- SALVADOR MALUQUER I MALUQUER* ex-president de la Sociedad Española de Ornitologia (1.ª i 2.ª edició)
- JOAN MALUQUER I MARGALEF* biòleg (2.ª edició)
- JOAQUIM MALUQUER I SOSTRES* de la S. R. Catalana de la Sociedad Española de Ornitología (1.ª edició), ex-president de la Institució Catalana d'Història Natural (2.ª edició)
- RAMON MARGALEF catedràtic d'Ecologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1.ª i [emèrit] 2.ª edició)
- CARLES MARTÍN biòleg (2.ª edició)
- JOAN-PAU MARTINEZ RICA investigador del Centro Pirenaico de Biología Experimental [actualment Instituto Pirenaico de Ecología], del C.S.I.C., a Jaca (1.ª i 2.ª edició)
- RAMON M. MASALLES* professor de Botànica de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1.ª i 2.ª edició)
- JOSEP M. MASSIP de la S. R. Catalana de la Sociedad Española de Ornitología (1.ª edició), naturalista del Museu Darder d'Història Natural, a Banyoles (2.ª edició)
- BERNAT MATEO de l'Agrupació d'Història Natural de l'Ateneu de Maó (1.ª edició)
- JOAN MAYOL* de la Societat d'Història Natural de Balears (1.ª edició), biòleg del Servei de Conservació de la Natura del Govern Balear (2.ª edició)
- BENET MERCADAL de l'Agrupació d'Història Natural de l'Ateneu de Maó (1.ª edició)
- PERE MESTRE* de la S. R. Catalana de la Sociedad Española de Ornitologia (1.ª edició)
- M. ROSA MIRACLE* col·laboradora del Departament d'Ecologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1.ª edició)
- JORDI MIRALLES* biòleg del Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona (2.ª edició)
- ENRIC MIRAMBELL de l'Associació de Naturalistes de Girona (2.ª edició)
- MIQUEL MONGE de la Societat Catalana d'Educació Ambiental (2.ª edició)
- PERE MONTSERRAT professor d'investigació del Centro Pirenaico de Biología Experimental [actualment Instituto Pirenaico de Ecología], del C.S.I.C., a Jaca (1.ª i 2.ª edició)
- LLUIS MOTJÉ* de l'Associació de Naturalistes de Girona (2.ª edició)
- JORDI MUNTANER* col·laborador del Museu de Zoologia de Barcelona (1.ª edició), biòleg membre del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa, a Mallorca (2.ª edició)

- JACINT NADAL* catedràtic de Zoologia de la Facultat de Ciències de la U. de Oviedo, a Lleó (*1.ª edició*), catedràtic de Zoologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*2.ª edició*)
- J. D. NAVARRO MEDINA col·laborador del Departament de Biologia del Centre d'Estudis Universitaris d'Alacant (*1.ª edició*), de la Sociedad Española de Ornitologia (*2.ª edició*)
- GUY OLIVER maître-assistant del Centre Universitari de Perpinyà, secretari del Comitè de Conservació de la Natura dels Pirineus Orientals (*1.ª edició*), maître de conférences del Laboratori de Biologia General de la Universitat de Perpinyà (*2.ª edició*)
- GUILLEM ORFILA del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa, a Menorca (*2.ª edició*)
- LLUÍS PALUZIE* cap del Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient de la Diputació de Barcelona (*1.ª edició*), advocat i tècnic urbanista de l'I.E.A.L. (*2.ª edició*)
- HÈCTOR PIPIÓ director del Parc Nacional d'Aiguestortes i Estany de Sant Maurici (*2.ª edició*)
- M. DOLORS PLANAS col·laboradora del Departament d'Ecologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*1.ª edició*)
- LLUÍS POLO* col·laborador del Departament de Botànica de la Facultat de Ciències de la U. Autònoma de Barcelona (*1.ª edició*), professor del Laboratori de Botànica del Col·legi Universitari de Girona, de la U. Autònoma de Barcelona (*2.ª edició*)
- NARCÍS PRAT* professor d'Ecologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*2.ª edició*)
- PERE PRATS* de l'Agrupació d'Història Natural de l'Ateneu de Maó (*1.ª edició*)
- ROGER PRODON assistent al Laboratori Aragó, a Banyuls de la Marenda (*1.ª edició*)
- JOSEP-MANUEL PUIG cap del Gabinet d'Ordenació del Territori i Medi Ambient de la Conselleria d'Obres Públiques de la Generalitat Valenciana (*2.ª edició*)
- JORDI PUIGVERT de l'Associació de Naturalistes de Girona (*2.ª edició*)
- MARIA RAMBLA col·laboradora del Departament de Zoologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*1.ª edició*)
- CLAUDE RAZOULS maître-assistant de la VI U. de París al Laboratori Aragó, a Banyuls de la Marenda (*1.ª edició*)
- JOAN REAL* professor de Zoologia (Vertebrats) de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*2.ª edició*)
- ANTONI ROIG* col·laborador del Museu de Zoologia de Barcelona (*1.ª edició*)
- ÀNGEL M. ROMO* investigador de l'Institut Botànic de Barcelona (*2.ª edició*)
- JOAN-DOMÈNEC ROS* professor d'Ecologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*1.ª edició*), catedràtic d'Ecologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*2.ª edició*)
- JOAN ROSELL* professor de Geologia de la Facultat de Ciències de la U. Autònoma de Barcelona (*1.ª edició*)
- JOSEP-ANTONI ROSSELLÓ col·laborador del Departament de Botànica de la Facultat de Ciències de la U. de les Illes Balears (*2.ª edició*)

- VALENTI SANS I COMA* professor de Zoologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*1.ª edició*), catedràtic de Zoologia de la Facultat de Ciències de la U. de Màlaga (*2.ª edició*)
- JORDI SARGATAL* director del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà (*2.ª edició*)
- JOAN SENENT* de la Comissió d'Investigació i Informació Científica del Col·legi de Doctors i Llicenciats del D.U. de Catalunya i Balears (*1.ª edició*)
- ANTONI SERRA* col·laborador del Museu de Zoologia de Barcelona (*1.ª edició*)
- ADOLF DE SOSTOA* col·laborador del Museu de Zoologia de Barcelona (*1.ª edició*), professor de Zoologia (vertebrats) de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*2.ª edició*)
- FRANCESC-JOSEP DE SOSTOA* col·laborador del Museu de Zoologia de Barcelona (*1.ª edició*), col·laborador de Zoologia (vertebrats) de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*2.ª edició*)
- JORDI SERRALLACH professor del Departament de Biotecnologia de la Massey University, a Nova Zelanda (*1.ª edició*)
- CARLES SUMPSSI geògraf del Servei de Medi Ambient del Dpt. de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya (*2.ª edició*)
- JAUME TERRADAS* professor d'Ecologia de la Facultat de Ciències de la U. Autònoma de Barcelona (*1.ª edició*), catedràtic d'Ecologia de la Facultat de Ciències de la U. Autònoma de Barcelona (*2.ª edició*)
- LLUÍS TRABAUD investigador del Centre d'Études Phytosociologiques et Écologiques Louis Emberger, del C.N.R.S., a Montpellier (*1.ª i 2.ª edició*)
- JOSEP TRAVÉ* investigador del C.N.R.S. al Laboratori Aragó, a Banyuls de la Marenda (*1.ª i 2.ª edició*)
- JOSEP TRILLA professor de Geologia de la Facultat de Ciències de la U. de Barcelona (*1.ª edició*)
- FERRAN VALLESPINÓS col·laborador del Departament d'Ecologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*1.ª edició*), investigador de l'Institut de Ciències del Mar, del C.S.I.C., a Barcelona (*2.ª edició*)
- JOAN RAMON VERICAD* investigador del Centro Pirenaico de Biología Experimental, del C.S.I.C., a Jaca (*1.ª edició*)
- JAUME VICENS* de l'Associació de Naturalistes de Girona (*2.ª edició*)
- MARIA CRISTINA VICENTE* col·laboradora del Departament de Zoologia de la Facultat de Ciències de la U. Autònoma de Barcelona (*1.ª edició*), professora de Biologia Animal de la Facultat de Ciències de la U. Autònoma de Barcelona (*2.ª edició*)
- ANTONI VIDAL de la Confederació Hidrogràfica del Pirineu Oriental, a Cardedeu (*1.ª edició*)
- M. DOLORS VIÑOLAS* col·laboradora de Zoologia (Vertebrats) de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*2.ª edició*)
- JOSEP VIGO* professor de Botànica de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*1.ª edició*), catedràtic de Botànica de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (*2.ª edició*)
- LLUÍS VILAR* professor del Col·legi Universitari de Girona, de la U. Autònoma de Barcelona (*2.ª edició*)

LLUÍS VILLAR	investigador del Centro Pirenaico de Biología Experimental [actualment Institut Pirenaico de Ecología], del C.S.I.C., a Jaca (1. ^a i 2. ^a edició)
XAVIER VIÑAS*	col·laborador del Departament de Biologia del Col·legi Universitari de Girona, de la U. Autònoma de Barcelona (2. ^a edició)
EDUARD VIVES	col·laborador del Museu de Zoologia de Barcelona (1. ^a edició)
M. VICTÒRIA VIVES*	professora de Zoologia de la Facultat de Biologia de la U. de Barcelona (1. ^a edició), catedràtica de segon ensenyament (2. ^a edició)

Entitats o centres amb participació especial (1.ª edició)

AGRUPACIÓ D'HISTÒRIA NATURAL DE L'ATENEU DE MAÓ
 CENTRE D'ESTUDIS UNIVERSITARIS D'ALACANT
 CENTRE UNIVERSITARI DE PERPINYÀ
 CENTRO PIRENAICO DE BIOLOGIA EXPERIMENTAL, DE JACA
 COMISSIÓ DE CETOLOGIA DE LA INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTÒRIA NATURAL
 COMITÈ DE CONSERVACIÓ DE LA NATURA DELS PIRINEUS ORIENTALS
 DEPARTAMENT D'ECOLOGIA DE LA FACULTAT DE BIOLOGIA DE LA U. DE BARCELONA
 DEPARTAMENT DE BOTÀNICA DE LA FACULTAT DE BIOLOGIA DE LA U. DE BARCELONA
 DEPARTAMENT DE ZOOLOGIA DE LA FACULTAT DE BIOLOGIA DE LA U. DE BARCELONA
 GRUP DE SABADELL DE LA INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTÒRIA NATURAL
 INSTITUT D'ESTUDIS EIVISSENCS
 LABORATORI ARAGÓ (UNIVERSITAT VI DE PARÍS I C.N.R.S.)
 MUSEU DE ZOOLOGIA DE BARCELONA
 SOCIETAT D'HISTÒRIA NATURAL DE BALEARS
 S. R. CATALANA DE LA SOCIEDAD ESPAÑOLA DE ORNITOLOGÍA

Revisió d'il·lustració (2.ª edició)

MANUEL CERVERA

Secretaria administrativa

MONTSERRAT DURAN I PUJOL (1.ª edició), ESPERANÇA GACIA (2.ª edició)

En iniciar-se l'elaboració d'aquest Llibre Blanc (1973), la Institució Catalana d'Història Natural era presidida per *Francesc Espanol i Coll*. El text fou donat per definitivament establert (1975) sota la presidència de *Rafael Candel i Vila* (e.p.r.). La publicació de la 1.ª edició de l'obra tingué lloc (1976) amb *Joaquim Maluquer i Sostres* com a President de l'entitat. La 2.ª edició s'ha preparat (1987) i ha aparegut (1988) sota la presidència de *Ramon Folch i Guillèn*. Els càrrecs professionals dels autors que figuren a la relació precedent corresponen als exercits durant l'elaboració de l'obra o en el moment de la preparació de la 2.ª edició, si hi han participat, segons es fa constar.